

5.10.2020

Oikeusministeriön ja Rikosseuraamuslaitoksen tulossopimus 2021-2024

Oikeusministeriö ja Rikosseuraamuslaitos ovat neuvotelleet ja sopineet vuosien 2021–2024 tulostavoitteet ja niiden toteuttamiseen osoitettavat resurssit.

Tulostavoitteiden toteutumisesta raportoidaan oikeusministeriölle Rikosseuraamuslaitoksen puolivuotisraportissa ja toimintakertomuksessa.

Tulosneuvottelu käytiin 5.10.2020 Helsingissä.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10	PL 25	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi
HELSINKI	00023 VALTIONEUVOSTO			

SISÄLLYSLUETTELO

Oikeusministeriön ja Rikosseuraamuslaitoksen tulossopimus 2021-2024	1
1 Strateginen kehys	3
1.1 Visio, perustehtävä ja strategiset tavoitteet	3
1.2 Toimintaympäristön muutostekijät (ml. riskienhallinta)	7
2. Tulostavoitteet vuosille 2021–2024	17
2.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus.....	17
2.2 Toiminnallinen tuloksellisuus	20
2.3 Henkilöstö	24
2.4 Talous	27
3. Vuosien 2021–2024 voimavarat	29
3.1 Henkilötyövuodet	29
3.2 Määrärahat	29
4. Voimassaolo ja seuranta.....	30
5. Allekirjoitukset.....	30

LIITTEET

Liite 1 Yhteiset tunnusluvut

1 Strateginen kehys

1.1 Visio, perustehtävä ja strategiset tavoitteet

Strategiset tavoitteet muodostuvat hallitusohjelman koko valtiokonsernille sekä oikeusministeriön hallinnonalalle asettamista tavoitteista. Tavoitteisiin vaikuttavat myös oikeusministeriön ja viraston omat strategiat.

Viraston kannalta keskeisimmät hallitusohjelman tavoitteet:

”Kriminaalipolitiikka tähtää kokonais- ja uusintarikollisuuden vähentämiseen, vaikuttavan kuntouttavan toiminnan vahvistamiseen sekä rikosseuraamusviranomaisten ja muiden sektoreiden välisen yhteistyön lisäämiseen. Kohdennetaan väkivallan vastaista työtä väkivaltataipumuksia itsessään tunnistavalle, kaikki sukupuoli huomioiden.” (HO 2019)

”Rikollisuutta ja rikosten uusimista ehkäistään monipuolisin keinoin. Poliisin, syyttäjän, tuomioistuinten tai ulosoton kohtaamat henkilöt ohjataan myös muiden tarvitsemiensa palveluiden piiriin, kuten ulosotosta talous- ja velkaneuvontaan, poliisilta päihdehuoltoon tai väkivallan katkaisuojelmaan, vankilasta ja yhdyskuntaseuraamuksista sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä rikollisuutta ehkäiseviin kuntoutusohjelmiin.” (HO 2019)

”Radikalisatiota ehkäistään viranomaisten ja järjestöjen yhteistyöllä sekä tukemalla järjestöjen toimintaa” (HO 2019)

”Kootaan sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen kuntaa suuremmille itsehallinnollisille alueille” (HO 2019)

”Poistetaan asunnottomuus kahdessa vaalikaudessa” (HO 2019)

”Päivitetään päihdestrategia ehkäisevän työn edistämiseksi sekä päihdepalvelujen kokonaisuuden yhteensovittamiseksi. Jatketaan määrätietoista työtä tupakoinnin ja alkoholin kokonaiskulutuksen vähentämiseksi. Huumehoidon tehokkuutta parannetaan ja käytön haittoja vähennetään” (HO 2019)

”Laaditaan aiempaa valmistelua hyödyntäen mielenterveysstrategia, joka näkee mielenterveyden pääomana, turvaa mielenterveysoikeudet ja -palvelut, linkittää ne olemassa oleviin rakenteisiin, ehkäisee itsemurhia ja vahvistaa ammattilaisten osaamista. Samalla uudistetaan mielenterveys- ja päihdelainsäädäntö” (HO 2019)

”Työllisyysaste nostetaan 75%:in. Toteutetaan osatyökykyisille suunnattu työkykyohjelma, erityisen tuen tarpeessa olevien pääsyä työllistymistä edistävien ja yksilöllisten palveluiden piiriin tehostetaan, vahvistetaan mielenterveyspalveluiden saatavuutta.” (HO 2019)

”Koulutus- ja osaamistaso nousevat kaikilla koulutusasteilla, oppimiserot kaventuvat ja koulutuksellinen tasa-arvo lisääntyy. Varmistetaan, että jokainen peruskoulun päättävä suorittaa toisen asteen koulutuksen: Korotetaan oppivelvollisuusikä 18 ikävuoteen. ” ”Varmistetaan tasavertaiset mahdollisuudet yksilöllisillä oppimispoluilla, positiivisen diskriminaation rahoituksella, joustavammalla opetuksella ja riittävällä tuella.” (HO 2019)

- Rikosseuraamuslaitos osallistuu hallitusohjelmahankkeisiin tavoitteena vähentää rangaistusta suorittavien uusintarikollisuutta ja varmistaa rikosseuraamusasiakkaiden tuen ja palveluiden yhteensovittaminen yhteiskunnan normaalipalveluihin ja palvelujatkumot.

”Arvioidaan vaarallisimpien väkivaltarikollisten vapautumisen edellytyksiä perusteellisesti.” (HO 2019)

- Rikosseuraamuslaitos huolehtii yhteiskunnan turvallisuudesta suunnitelmallisella ja asteittaisella vapauttamisella.

”Digitalisaation ja sähköisten palvelujen edistäminen” (HO 2019)

- Rikosseuraamuslaitoksen sähköisen asioinnin ja digipalveluiden kehittäminen.

”Laaditaan naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma” (HO 2019)

- Henkilöstön koulutus naisiin kohdistuvan väkivallan tunnistamisesta ja puuttumisesta sekä nais erityisestä työstä.

Alla olevassa taulukossa esitetään Rikosseuraamuslaitoksen visio, perustehtävä sekä tärkeimmät strategiset tavoitteet ulottuen vuoteen 2024.

Visio

Rise on yhtenäinen, yhdenmukainen ja osaava.
Valmennamme rikoksettomaan elämään –
turvallisesti kohti avoimempaa täytäntöönpanoa.

Perustehtävä

Rikosseuraamuslaitos vastaa tutkintavankeuden toimeenpanosta sekä yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpanosta.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

1. Valmennamme asiakkaita rikoksettomaan elämäntapaan.
2. Huolehdimme turvallisuudesta rangaistusten täytäntöönpanossa ja edistämme yhteiskunnan turvallisuutta.
3. Toiminnassamme toteutuu oikeusturva ja yhdenvertainen kohtelu.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

4. Verkostoidumme ja integroidumme yhteiskunnan palveluihin.
5. Toiminta- ja asiakasprosessit ovat sujuvia, tietojärjestelmät edistävät tuloksellisuutta.
6. Toimipaikkaverkosto ja organisaatorakenne edesauttavat tavoitteiden saavuttamista.

Henkilöstötavoitteet

7. Uudistamme johtamista ja tuemme henkilöstöä osaamisen kehittämisessä.
8. Parannamme henkilöstön työhyvinvointia ja Risen työnantajamielikuvaa.
9. Teemme tavoitteellista ja vuorovaikutuksellista lähityötä.

Taloutta koskevat tavoitteet

10. Kohdennamme resurssit strategiaa edistävään toimintaan.
11. Toimintamme on taloudellista ja tuottavaa.

1.2 Toimintaympäristön muutostekijät (ml. riskienhallinta)

Uusintarikollisuus on viime vuosina vähentynyt, mikä on osaltaan hillinnyt rangaistusten täytäntöönpanokustannusten kasvua. Uusintarikollisuuteen vaikuttavat monet tekijät: yleinen rikollisuuskehitys, rikoskontrollijärjestelmän toiminta, seuraamusjärjestelmässä tapahtuvat muutokset sekä Rikosseuraamuslaitoksen ja muiden viranomaisten toiminta. Tutkimusten mukaan rikosten uusiminen on nopeinta heti vapautumisen jälkeisinä kuukausina, joten nivelvaiheen palvelujatkumoiden onnistumisella on suuri merkitys uusintarikollisuuteen. Rikosseuraamuslaitoksen ja muiden viranomaisten kuntouttavien toimien ohella viimeaikaista uusintarikollisuuden laskua selittävät rangaistusta suorittavien keski-ikäisen nousu (uusimisalttius vähenee ikääntyessä) ja ensi kertaa vankilaan saapuvien suhteellisen määrän nousu (ensikertaiset uusivat muita harvemmin).

Rikollisuustilanteen ja vankiluvun kehityksen osalta koronatilanne vaikeuttaa arviointia. Rikoslakirikosten määrä on alkuvuoden 2020 aikana noussut samalla kun tietoon tulleen rikollisuuden kokonaismäärä on jatkanut laskuaan¹. Rikosseuraamuslaitoksen asiakasmäärään merkittävästi vaikuttavien rikosten osalta on ristikkäisiä muutoksia. Seksuaalirikokset ovat vähentyneet. Tilastokeskuksen katsauksessa todetaan, että viranomaisten tietoon tulleiden seksuaalirikostapausten määrät vaihtelevat vuosittain paljonkin. Vakavimpia väkivaltarikoksia, tappo, murha ja surma sekä näiden yrityksiä oli selkeästi enemmän kuin edellisinä vuosina samassa vaiheessa. Törkeitä pahoinpitelyjä oli myös aiempaa enemmän. Rattijuopumusten kokonaismäärä kasvoi edelleen ja myös törkeät rattijuopumukset lisääntyivät. Merkittävää on huumausaineiden käyttöön liittyvien rattijuopumusten määrän ja osuuden kasvu, se ylitti jo alkoholipohjaisten rattijuopumusten määrän

¹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto [verkkajulkaisu].

ISSN=2342-9151. 2. vuosineljännes 2020. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 15.9.2020].

Saantitapa: http://www.stat.fi/til/rpk/2020/02/rpk_2020_02_2020-07-14_tie_001_fi.html

perusmuotoisissa rattijuopumuksissa. Huumausaineiden käytöstä seuranneita rattijuopumuksia tuomitaan harvoin törkeänä. Rikollisuustilanteessa ei ennakoida tapahtuvan voimakkaita nopeita muutoksia.

Koronapoikkeustilan ajan rajoitettiin lyhyiden vankeusrangaistusten ja sakon muutonrangaistusten täytäntöönpanon aloittamista. Laki sakon muutonrangaistuksen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta (194/2020) astui voimaan 10.4.2020 ja oli voimassa 16.6.2020 saakka. Vuoden 2020 keskimääräinen vankiluku tulee jäämään runsaaseen 2800:aan, noin 150-200 alle ennakoitun keskivankiluvun. Vankilaan tulleiden määrä tulee jäämään noin 700 vankia, noin 15 %, ennakoitua pienemmäksi. Pidemmällä aikavälillä rikosseuraamusasiakkaiden määrän ennakoitaan kasvavan. Rangaistusta suorittavista vangeista noin 40 % on vankilassa enintään kolme kuukautta ja vain noin 10 % vangeilla vankilassaoloaika on yli kaksi vuotta. Tämä loisi edellytyksiä yhdyskuntaseuraamuksien laajemmalle käytölle. Yhdyskuntaseuraamusten käytön laajentamista tullaan arvioimaan oikeusministeriössä osana täytäntöönpanolainsäädännön kokonaistarkastelua.

Tutkintavankien määrän lasku on v. 2020 pienempi kuin muissa vankiryhmissä. Vuonna 2019 vankiloissa oli päivittäin keskimäärin 92 tutkintavankia (17 %) enemmän kuin edellisenä vuonna. Tähän vaikutti vuoden 2019 alusta lukien voimaan tullut tutkintavankeutta koskeva lainsäädäntöuudistus, jonka mukaisesti tutkintavankien säilyttämisaikaa poliisin tiloissa lyhennettiin enintään seitsemään vuorokauteen vangitsemisen jälkeen. Tutkintavankien varhaisempi siirto vankiloihin on aiheuttanut Rikosseuraamuslaitokselle lisäkustannuksia mm. tutkintavankien erillään pitämisen ja lisääntyneiden kuljetusten (käräjille, kuulusteluihin ja terveydenhuoltoon) vuoksi. Lähivuosina tutkintavankien määrä kasvanee edelleen maltillisesti. Tutkintavankeuksien vaihtoehtojen käyttö ei ole noussut merkittäväksi, tutkinta-arestia ei ole käytetty vielä kertaakaan.

Yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden päivittäinen määrä on nousemassa hiukan, mutta täytäntöönpantavaksi tulleiden yhdyskuntaseuraamusten määrä on edelleen laskussa. Koronan takia täytäntöönpanoja on lykätty ja keskeytetty merkittävässä määrin, tältä osin tilanne on kuitenkin normalisoitumassa. Aikuisten (21 v. täyttäneet) ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittujen valvontaa ei ole käytetty vielä juurikaan.

Oikeusministeriössä on valmisteltu hallituksen esitys eduskunnalle Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin yhteistyön järjestämistä sekä vankeusaikaisen rikollisuuden estämistä ja laitosturvallisuuden ylläpitämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 6/2020 vp). Tavoitteena on parantaa mahdollisuuksia vaikuttaa viranomaisyhteistyöllä rikosten estämiseen, vankilaturvallisuuteen sekä yhteiskunnan turvallisuuteen. Lakimuutokset koskisivat vankeuslain ja tutkintavankeuslain toimivaltasäännöksiä sekä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaissa annetun lain turvallisuustietorekisterin tietosisältöä koskevaa pykälää. Muutosten tarkoituksena on täsmentää toimivaltuuksia ja turvallisuustietorekisterin tietosisältöä koskevat säännökset vastaamaan Rikosseuraamuslaitokselle laissa asetettuja tehtäviä ja siten edesauttaa viranomaisten välistä yhteistyötä. Rikosseuraamuslaitoksen tiedon luovuttamista koskevia säännöksiä esitetään muutettavaksi siten, että poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten toimivaltuuksien mukaisten tehtävien asianmukainen suorittaminen turvataan. Rikosseuraamuslaitokselle annettaisiin salassapitovelvollisuuden estämättä oma-aloitteinen oikeus ilmoittaa Poliisille, Tullille ja Rajavartiolaitokselle ne tiedot, jotka sillä on voimassa olevan lain perusteella oikeus luovuttaa näille viranomaisille pyynnöstä. Viranomaisyhteistyön tulee perustua kattavaan ja täsmälliseen sääntelyyn. Tämän vuoksi Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen (PTR) yhteistoiminnasta annettua lakia esitetään muutettavaksi siten, että Rikosseuraamuslaitos voi osallistua PTR-yksikön toimintaan. Ehdotetut lait on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian.

Oikeusministeriössä on valmisteilla lakimuutokset, jotka liittyvät Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kehittämis- ja tietojärjestelmähankkeeseen (ns. Roti-hanke, lausuntopyyntö

luonnoksesta hallituksen esitykseksi VN/14603/2019-OM-2). Hankkeessa kehitetään Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa ja samalla luodaan uusi tietojärjestelmä, joka yhdistää nykyisen vankitietojärjestelmän ja yhdyskuntaseuraamusten Tyyne-järjestelmän ja tukee paremmin toimintaa. Uusi tietojärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön toukokuussa 2021. Henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettaisiin kokonaan uusi laki, jotta Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekistereitä koskevia säännökset vastaisivat uutta tietojärjestelmää ja Euroopan unionin tietosuojasäännöksiä. Lisäksi vankeuslakiin ja eräisiin muihin seuraamusten täytäntöönpanosta annettuihin lakeihin tulisi useita muutoksia seuraamusjärjestelmää koskevien menettelysäännösten uudistamiseksi ja yhtenäistämiseksi. Tavoitteena on yksinkertaistaa ja selkeyttää menettelytapoja seuraamusten täytäntöönpanossa. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.5.2021.

Oikeusministeriössä on valmisteilla vankeuslain ja tutkintavankeuslain tupakointia koskevien säännösten muuttaminen (lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi VN/12368/2020). Tupakointi suljetuissa vankiloissa ehdotetaan kiellettäväksi kokonaan. Avolaitoksissa tupakointi sallittaisiin edelleen tarkoitukseen varatuissa ulkotiloissa. Samalla kiellettäisiin suljetussa vankilassa tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden hallussapito. Tavoitteena on estää vankien tupakoinnista tupakoimattomille vangeille ja Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnalle aiheutuvat terveyshaitat. Tupakointirajoitusten avulla pyritään edistämään myös tupakoivien vankien terveyttä ja tukemaan tupakoinnin lopettamista vankeusaikana. Tavoitteena on myös varmistaa, ettei tupakoinnista aiheudu haittaa vankilan toiminnoille taikka vaaraa järjestykselle ja turvallisuudelle, koska tupakoinnin osittainen rajoittaminen voi lisätä vankien tupakointia salaa selleissään, mistä aiheutuu runsaasti järjestyshäiriöitä, omaisuusvahinkoja ja paloturvallisuusriskejä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan keväällä 2021.

Tutkintavankien sijoittamista ja vanginkuljetusta koskeva lainsäädäntö uudistetaan. Rikosseuraamuslaitos ja Poliisihallitus ovat asettaneet yhteisen työryhmän, joka valmistelee tutkintavankien vankiloihin sijoittamista ja vanginkuljetuksen uudistamista. Työryhmän toimikausi on 16.3.2020 - 31.12.2023. Lisäksi oikeusministeriö on 14.1.2020 asettanut ohjausryhmän tukemaan tätä uudistustyötä. Tavoitteena on, että vuodesta 2025 alkaen tutkintavankeja säilytetään pääsääntöisesti vankiloissa eikä enää poliisien säilytystiloissa. Tavoitteena on myös kehittää viranomaisten välistä työnjakoa vanginkuljetuksessa.

Oikeusministeriössä on valmisteilla seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus (Lausuntopyyntö seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistusta koskevasta työryhmämietinnöstä VN/1984/2019). Keskeinen tavoite olisi muuttaa seksuaalirikokset suostumuksen puutteeseen perustuviksi. Lisäksi lapsiin ja aikuisiin kohdistuneet teot arvioitaisiin rikoslaissa osittain eri lähtökohdista, joissa otetaan huomioon tekojen erityispiirteet. Mietinnössä ehdotetut uudet rikostunnusmerkistöt merkitsisivät seksuaalirikoksina rangaistavien tekojen alan laajenemista. Myös seksuaalirikoksista säädetty rangaistukset ankaroituisivat. Rangaistusasteikkojen ankaroittamisen ja arvioidun rikostapausten määrän kasvun myötä myös vankiluvun arvioidaan kasvavan. Uudistuksen vaikutuksia vankimäärän ja kustannusten nousuun arvioidaan jatkovalmistelun yhteydessä.

Oikeusministeriössä valmistellaan tarpeellisia lainsäädäntömuutoksia koskien tartuntatautien torjumista seuraamusten täytäntöönpanossa. Asian valmistelua varten on asetettu/asetetaan työryhmä, jonka toimikausi päättyy 30.11.2020. Tämän jälkeen tarkoituksena on antaa asiaa koskeva hallituksen esitys eduskunnalle varhain kevätkaudella 2021, jolloin lait voisivat tulla voimaan saman kevään aikana.

Oikeusministeriössä on käynnistetty hallitusohjelmaan perustuen työryhmä arvioimaan vaarallisimpien väkivaltarikollisten vapauttamisen edellytyksiä. Työryhmän toimikausi

päättyy helmikuussa 2022, minkä jälkeen eduskuntaan on tarkoitus viedä asiaa koskeva hallituksen esitys kuluvan hallituskauden aikana.

Yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden ja vankimäärän kehitys riippuu paljolti lainsäädännön ja rangaistuskäytäntöjen muutoksista. Tämä vaikeuttaa vanki- ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrän arviointia pidemmällä aikajänteellä. Seuraavien noin kahden vuoden ajan vanki- ja asiakasmääriin vaikuttaa lisäksi koronaepidemian takia tehtyjen täytäntöönpanon aloittamiseen liittyvien poikkeustoimien vaikutusten sekä tuomioistuinlaitoksen jonojen purku. Toimitilaverkostoselvityksen yhteydessä laaditun rangaistuskäytännön lievään kiristymiseen pohjautuvan skenaarion mukaan vankiluku nousisi noin 3 500:aan vuonna 2035. Yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrä nousee vastaavasti, tätä ei kuitenkaan arvioitu verkostoselvityksen yhteydessä vastaavalla laskennallisella tarkkuudella. Skenaariossa huomioitiin viime aikoina tehdyt ja vireillä olevat lakimuutokset, maltillinen linjan kiristyminen sekä väestömuutokset. Hallitusohjelman mukainen poliisien määrän lisääminen tulee osaltaan lisäämään rikosseuraamusasiakkaiden määrää.

Turvallisuus on edelleen hyvällä tasolla. Järjestäytyneen rikollisuuden vaikuttaminen muuhun vankiyhteisöön on jatkunut. Vuonna 2019 toteutetun laatumittauksen perusteella henkilöstön kokemus turvallisuudesta oli heikentynyt verrattuna edelliseen v. 2016 tehtyyn mittaukseen. Vankien kokemus turvallisuudesta oli muuttunut saman suuntaisesti. Henkilökuntaan kohdistuva painostus, väkivallan uhka ja pahoinpitelyt heikentävät henkilöstön työturvallisuutta, ja niiden estämiseen panostetaan riittävällä tavalla.

Vankiloissa tapahtuva radikalisoituminen on edelleen yksi suurimmista huolenaiheista Euroopan maissa. Suomi on sitoutunut vankiloissa tapahtuvan terrorismin ja väkivaltaisiin ääriliikkeisiin johtavan radikalisoitumisen tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn.

Hallitusohjelman mukaisesti Rikosseuraamuslaitoksen toimitilaverkostoa kehitetään nykyiset toimipaikat säilyttäen. Nykyinen toimitilaverkosto on laaja, ja tilat ovat osittain huonossa kunnossa. Kaikki tilat eivät rakenteeltaan ja sijainniltaan mahdollista parhaalla mahdollisella tavalla strategisesti tärkeitä toiminnallisia tavoitteita ja synergiaetuja alueen muiden toimijoiden kanssa. Rikosseuraamuslaitos laatia toimitilaverkoston pitkántähtäimen kehityssuunnitelman, joka ulottuu yli hallituskausien.

Vankimäärän nousu keskittyy erityisesti Etelä-Suomeen. Kehyspäättöksen mukaisesti Vantaan vankilan yhteyteen on tutkinnan turvaamiseksi päätetty rakentaa lisää tutkintavankipaikkoja. Hämeenlinnan naisvankila, Keravan avovankila ja Jyväskylän yhdyskuntaseuraamustoimisto/avovankila valmistuivat v. 2020. Käynnissä on Vaalan ja Oulun suljetujen vankiloiden hankkeet.

Rikosseuraamuslaitos laati kevään 2020 aikana ehdotuksen uudeksi organisaatorakenteeksi oikeusministeriön asettaman tulostavoitteen mukaisesti (Rise 2.0 -hanke). Organisaatorakenteiden ja johtamisjärjestelmän uudistamisen keskeisimpiä tavoitteita on, että Rise olisi jatkossa nykyistä yhtenäisempi valtakunnallisesti toimiva virasto, jonka strateginen toimeenpanokyky on parantunut. Uudistuksen tavoitteena on myös lisätä yhdenmukaisuutta, erityisesti asiakkaita koskevien ratkaisujen ja seuraamusten sisältöjen osalta. Lisäksi tavoitteena on, että Risen kyky järjestää toiminnot verkostoituneesti osana yhteiskunnan palvelujärjestelmää paranee.

Risen uusi organisaatiomalli tulee koostumaan neljästä valtakunnallisesta monipaikkaisesti toimivasta vastuualueesta ja 11 rikosseuraamuskeskuksesta. Risen uudistettu organisaatorakenne, johtaminen ja ohjausjärjestelmä tukevat nykyistä paremmin ydintoiminnan järjestämistä, strategisten tavoitteiden saavuttamista ja toiminnan kehittämistä. Eri henkilöstöryhmien yhtenäistä arvopohjaa ja toimintakulttuuria kehittämällä edistetään toimeenpanokykyä ja tavoitteiden mukaista toimintaa. Organisaation ja johtamisjärjestelmän

uudistaminen edistää yhdenmukaisten toimintatapojen ja asiakasprosessien käyttöönottoa kaikissa yksiköissä, mikä parantaa rangaistusta suorittavien oikeusturvaa ja yhdenvertaista kohtelua.

Risen organisaatorakenteen muuttamiseen liittyvä oikeusministeriön säädöshanke on käynnistynyt. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2022 alkaen. Vuosina 2022-2023 arvioidaan ja uudistetaan rikosseuraamuskeskusten toimintaa ja johtamista.

Rotin käyttöönotto toukokuussa 2021 tuo mukanaan muutoksia toimintaa kuvaaviin mittareihin ja aiheuttaa katkoksen osaan käytössä olevista mittareista. Roti mahdollistaa entistä ajantasaisemman, kattavamman ja laadukkaamman toiminnan mittaamisen ja tilastoinnin.

Rikosseuraamuslaitoksen toimintaympäristöön ja verkostoyhteistyöhön vaikuttavat useilla hallinnonaloilla käynnissä olevat rakenteelliset muutokset ja taloudellinen tilanne. Sosiaali- ja terveystalouden uudistamista jatketaan maakuntiin pohjautuvalla rakenneuudistuksella ja peruspalvelujen kehittämisellä, jota tehdään tulevaisuuden sote-keskusohjelman avulla. Hallitusohjelmassa on useita hankkeita, joissa Rikosseuraamuslaitoksen tulee olla mukana edistämässä rangaistusta suorittavien pääsyä yhteiskunnan palveluihin ja vaikuttamassa uusintarikollisuutta vähentävien toimien kehittämistä.

Rikosseuraamuslaitoksen keskeisimmät riskit

Rikosseuraamuslaitoksen keskeisimmät riskit ovat seuraavat:

1. **Roti:** Vaikutuksiltaan merkittävä riski syntyy, jos Rotin käyttöönotto epäonnistuu tai viivästyy merkittävästi. Rotin käyttöönotto on suunniteltu tehtävän Big Bang- tyyppi- sesti, ja hanke on suunniteltu ajettavan alas heti käyttöönoton jälkeen. Mikäli käyttöönotossa ilmenee ongelmia tai se epäonnistuu teknisesti, toiminnallisesti taikka

muusta odottamattomasta syystä, koskettaa se välittömästi suurta käyttäjämäärää. Riskinä on viraston toiminnan huomattava vaikeutuminen tietojärjestelmien toimimattomuuden vuoksi. Lisäksi voidaan joutua tukeutumaan vanhoihin järjestelmiin toiminnan ylläpitämiseksi. Käyttöönoton epäonnistuminen tai viivästyminen uhkasi myös nostaa Rotin jatkokehitys- ja ylläpitokustannuksia. Riskienhallinnallisena toimenpiteenä Rotilla on oma hanketasoinen riskirekisteri ja hankkeen toteutumisen edistymistä seurataan vastuuhenkilöiden toimesta. Käyttöönoton yhteydessä ilmeneviin ongelmiin varaudutaan laatimalla suunnitelma, jolla vanhojen järjestelmien käyttö pystytään palautamaan mahdollisimman nopeasti ja viraston toiminnan vaikeutuminen kyetään estämään.

Arvio (1-5): Todennäköisyys 2 (Vähäinen), Seuraus 5 (Kriittinen).

2. **Rise 2.0:** Vaikutuksiltaan merkittäväksi riskiksi arvioidaan myös se, ettei Rise 2.0 organisaatiouudistusta pystytä toteuttamaan suunnitellusti. Organisaatiomuutoksen läpiviennin epäonnistumisen riskinä on se, että toiminta jatkuu vanhan organisaatiomallin mukaisena, mutta henkilöstön motivaatio ja sitoutuminen strategiaan heikkenee, epävarmuus kasvaa ja työnantajakuva kärsii. Koko organisaation laajuisessa uudistuksessa yhdenmukaisen läpiviennin merkitys kasvaa. Riskienhallinnallisina toimina korostuvat johtajien ja henkilökunnan motivointi muutoksen läpiviennissä, organisaation sisäisten ristiriitojen tunnistaminen ja johdonmukainen pyrkiminen kohti yhteisiä tavoitteita.

Arvio (1-5): Todennäköisyys 2 (Vähäinen), Seuraus 3 (Kohtalainen).

3. **Henkilöstö / Resurssit:** Keskeiseksi riskiksi arvioidaan lisäksi toiminnan laajuuteen nähden riittämättömät taloudelliset voimavarat ja henkilöstöresurssit. Rikosseuramusalueilla ja asiakasrajapinnassa toimintaan vaikuttavat erityisesti muutoksessa ole-

vien toimitilavaatimusten investointitarpeet, joita ei voida nykyisillä resursseilla toteuttaa täysimääräisinä. Henkilöstön saatavuudessa on alueellisia eroja, ja työnkuvan kehittyminen mm. lähityön käyttöönoton myötä vaatii panostuksia myös olemassa olevan henkilöstön osaamisen varmistamiseksi. Riskienhallinnallisina toimina yksiköissä on priorisoitu kriittisimpien toimien toteutusta toiminnan tason ylläpitämiseksi. Niukassa taloudellisessa tilanteessa henkilöstön palkkaukseen myönnettyä määrärahaa joudutaan kohdentamaan perustoiminnan ylläpitämiseen, jolloin osa viroista joudutaan jättämään täyttämättä.

Arvio (1-5): Todennäköisyys 4 (Merkittävä), Seuraus 3 (Kohtalainen).

4. **Korona:** Koronapandemia voi pitkittyessään hankaloittaa Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa henkilökunnan, vankien ja asiakkaiden, sekä sidosryhmien näkökulmasta. Rise on toistaiseksi onnistunut estämään koronan leviämisen vankiloihin ja henkilökunnan keskuuteen. Mikäli tilanne kuitenkin tulevaisuudessa muuttuu olennaisesti huonommaksi, on Risen arvioitava uudelleen niitä keinoja, joilla laitoksen toimintatiedellytykset varmistetaan mahdollisimman tehokkaasti.

Arvio (1-5): Todennäköisyys 4 (Merkittävä), Seuraus 3 (Kohtalainen)

2. Tulostavoitteet vuosille 2021–2024

2.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuosille 2021–2024 ovat:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

- Valmennamme asiakkaita rikoksettomaan elämäntapaan.
- Huolehdimme turvallisuudesta rangaistusten täytäntöönpanossa ja edistämme yhteiskunnan turvallisuutta.
- Toiminnassamme toteutuu oikeusturva ja yhdenvertainen kohtelu.

Keskeiset vaikuttavuustavoitteita tukevat välitavoitteet ovat:

- Tulostavoite 1: Valmennamme asiakkaita rikoksettomaan elämäntapaan.

Vuosi	Välitavoitteet	Mittari / Arviointikriteeri
2021–2024	• Lisätään toimintaa, joka vähentää rangaistusta suorittavien uusintarikollisuutta. Kehitetään toiminnan vaikuttavuuden arvioitavuutta. Toimenpiteinä mm. ○ Seksuaali- ja väkivaltarikoksiin syyllistyneiden vankien kuntouttavan toiminnan lisääminen.	Uusiminen 3 v. ja 5 v. seuranta-ajalla % Seksuaali- ja väkivaltarikoksiin syyllistyneiden vankien ohjelmatoimintaan osallistuminen, %

Vuosi	Välitavoitteet	Mittari / Arviointikriteeri
	○ Vankien koulutukseen osallistumista lisätään. Vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden toimintaohjelmiin osallistumista tuetaan.	% vangit, kokonaan toimintaan osallistumattomat
2024	• Risen palvelut ja vankien sijoittelu vastaavat asiakkaiden palvelutarpeita.	Roti: Ransun tavoitteiden toteutuminen

- Tulostavoite 2: Huolehdimme turvallisuudesta rangaistusten täytäntöönpanossa ja edistämme yhteiskunnan turvallisuutta.

Vuosi	Välitavoitteet	Mittari / Arviointikriteeri
2021–2024	• Vähennetään vapautumisvaiheeseen liittyviä riskejä suunnitelmallisella vapauttamisella ja turvallisella siirtymisellä kohti avoimempaa täytäntöönpanoa. • Täytäntöönpanon turvallisuutta parannetaan ja valvontatyötä kehitetään. Toimenpiteinä mm. ○ Toteutetaan turvallisuuden ja valvontatyön ulkoisen arvioinnin perusteella suositeltavat kehittämistoimet,	Valvotun koevapauden kautta vapautuneet, % vapautuneista vankeusvankeista Suoraan suljetusta vapautuneiden % osuus vapautuneista

Vuosi	Välitavoitteet	Mittari / Arviointikriteeri
	○ Kehitetään JR-rikollisuutta ehkäiseviä toimenpiteitä, ○ Jatketaan väkivaltaisen radikalisoitumisen havainnoinnin ja ennaltaehkäisyn kehittämistä.	Vankeusvangeista avolaitoksissa keskimäärin päivässä, % Laitosturvallisuusindeksi

- Tulostavoite 3: Toiminnassamme toteutuu oikeusturva ja yhdenvertainen kohtelu.

Vuosi	Välitavoitteet	Mittari / Arviointikriteeri
2021–2024	• Laillisuusvalvonta ja oikeudellinen ohjaus paranee, tavoitteena rikosseuraamusasiakkaiden oikeusturvan ja yhdenvertaisen kohtelun toteutuminen. Toimenpiteinä mm. ○ vuosittaisen laillisuusvalvontasuunnitelman toimeenpano, ○ asiakkaita koskevien menettelytapojen yhdenmukaistaminen valtakunnallisiksi.	Toteutunut/ei Kanteluiden kokonaismäärä ja toimenpiteisiin johtaneiden kanteluiden määrä sekä havainnot yksikköön tehdyn ensimmäisen valvontakäynnin jälkeisiltä valvontakäynneiltä. Vuosittainen laillisuusvalvontasuunnitelma raportoitu/ei

Vuosi	Välitavoitteet	Mittari / Arviointikriteeri
		Omavalvontajärjestelmän käyttöönotto
2021	Rikosseuraamuslaitos kehittää toiminnan laadun auditointijärjestelmän.	Toteutunut/ei

2.2 Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet vuosille 2021 – 2024 ovat:

Toiminnallinen tuloksellisuus

- Verkostoidumme ja integroidumme yhteiskunnan palveluihin.
- Toiminta- ja asiakasprosessit ovat sujuvia, tietojärjestelmät edistävät tuloksellisuutta.
- Toimipaikkaverkosto ja organisaatorakenne edesauttavat tavoitteiden saavuttamista.

Keskeiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi ovat:

- Tulostavoite 4: Verkostoidumme ja integroidumme yhteiskunnan palveluihin.

Vuosi	Välitavoitteet	Mittari / Arviointikriteeri
2021–2024	• Kehitetään verkostoyhteistyötä tavoitteena rikosseuraamusasiakkaiden tuen ja palveluiden yhteensovittaminen yhteiskunnan palveluihin sekä monitoimijaisen yhteistyön ja palvelujatkumoiden kehittäminen. Toimenpiteenä mm. ○ Järjestetään toiminta valtakunnallisten sidosryhmäyhteistyön linjausten mukaisesti. ○ Kehitetään asiakassuunnitelmayhteistyötä ja turvataan jatkumot viranomaisyhteistyön suositusten mukaisesti. ○ Lisätään lyhytaikais- ja sakkovankien sijoittamista ulkopuoliseen kuntoutukseen.	Linjaukset käytössä/ei Asiakassuunnitelmayhteistyömalli laadittu/ei ja pilotoitu/ei % sakkovangeista sijoitettu ulkopuoliseen kuntoutukseen Toteutettu arviointitutkimus, missä arvioidaan jatkopolkuja ja vaikuttavuutta (v. 2023)

- Tulostavoite 5: Toiminta- ja asiakasprosessit ovat sujuvia, tietojärjestelmät edistävät tuloksellisuutta.

Vuosi	Välitavoitteet	Mittari / Arviointikriteeri
2021	• Roti otetaan käyttöön toukokuussa 2021. Rotin käyttöönoton onnistuminen varmistetaan muutosjohtamisen avulla. • Ennakoidaan Rotin käyttöönoton riskit ja varaudutaan käyttöönoton yhteydessä ilmeneviin ongelmiin laatimalla suunnitelma. • Rotin jatkokehitys aloitetaan. • Rikosseuraamusasiakkaiden sähköistä asiointia ja digipalveluita lisätään ja kehitetään kaikissa yksiköissä (v. 2021–2024). • Esitutkintaviranomaisten kanssa tehtävä yhteistyö on sujuvaa. Toimenpiteinä mm. selvitetään työnjako ja vastuut vangin kuljetuksessa.	Toteutunut/ei
2022–2024	• Seurataan ja arvioidaan Roti-hankkeen tuottavuushyötyjä.	Toteutettu / ei

- Tulostavoite 6: Toimipaikkaverkosto ja organisaatorakenne edesauttavat tavoitteiden saavuttamista.

Vuosi	Välitavoitteet	Mittari / Arviointikriteeri
2021–2024	• Rikosseuraamuslaitos on nykyistä yhtenäisempi organisaatio, jonka toimeenpanokyky paranee. Toimenpiteinä mm. ○ Toteutetaan organisaatorakenteen (Rise 2.0) muutokset 1.1.2022 lukien. ○ Selvitetään ja toteutetaan rikosseuraamuskeskusten organisaation ja johtamisen uudistamisen tarpeet (v. 2022-2023). • Toimipaikkaverkostoa kehitetään toimintaa tukevien tilojen varmistamiseksi.	Toteutettu/ei
2023	• Risen toimitilaverkoston pitkántähtäimen kehittämissuunnitelma valmistuu. Suunnitelmassa huomioidaan kestävä kehitys ja hiilijalanjälki.	Valmistunut / ei

2.3 Henkilöstö

Henkilöstöön liittyvät tavoitteet vuosille 2021–2024 ovat:

Henkilöstö

- Uudistamme johtamista ja tuemme henkilöstöä osaamisen kehittämisessä.
- Parannamme henkilöstön työhyvinvointia ja Risen työntajamielikuvaa.
- Teemme tavoitteellista ja vuorovaikutuksellista lähityötä.

Keskeiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi ovat:

- Tulostavoite 7: Uudistamme johtamista ja tuemme henkilöstöä osaamisen kehittämisessä.

Vuosi	Välitavoitteet	Mittari / Arviointikriteeri
2021–2024	• Toteutetaan henkilökunnan rekrytointi- ja koulutusjärjestelmään tarvittavat muutokset v. 2020 tehdyn arvioinnin pohjalta. • Johtajat ja esimiehet osallistuvat suunnitelmallisesti johtamis- ja esimieskoulutukseen (v. 2021–2024). Vuonna 2021 johtamis- ja esimieskoulutuksessa keskitytään muutosjohtamisen taitojen vahvistamiseen.	Toteutettu/ei Osaava: johtamiskoulutuksen suorittaneiden johtajien osuus kaikista johtajista Koulutustasoindeksi Koulutuspäivät

Vuosi	Välitavoitteet	Mittari / Arviointikriteeri
		VMBaro

- Tulostavoite 8: Parannamme henkilöstön työhyvinvointia ja Risen työntajamielikuvaa.

Vuosi	Välitavoitteet	Mittari / Arviointikriteeri
2021–2024	• Toimeenpannaan Risen työhyvinvoinnin kehittämisohjelma. • Henkilökunnan työturvallisuutta parannetaan. Toimenpiteenä kehitetään turvallisuutta parantavia menettelytapoja. ○ V. 2021 selvitetään henkilöstön yksintyöskentelyyn liittyvät riskit. ○ Kehitetään keinoja puuttua henkilöstöön kohdistuvaan maalittamiseen. • Parannetaan Risealan tunnettuutta ja työnantajamielikuvaa.	Sairauspoissaolot pv/htv Työtapaturmat, lkm ja pv/htv VMBaro Uhka- ja vaaratilanneilmoitusten lkm Työnantajamielikuvatutkimus (v. 2022–2023)

- Tulostavoite 9: Teemme tavoitteellista ja vuorovaikutuksellista lähityötä.

Vuosi	Välitavoitteet	Mittari / Arviointikriteeri
2021–2024	• Toteutetaan lähityön kehittämistoimia. Toimenpiteinä mm. jatketaan lähityön tavoitteita tukevaa virkarakenneuudistusta ja rikosseuraamusesi- miesten tehtäväkuvan kehittämistä. • Toteutetaan lähityön täydennyskoulutus nykyi- selle ja rekrytoitavalle henkilökunnalle. Koulutuk- sessa huomioidaan myös erilaisten asiakasryh- mien tarpeiden tunnistaminen.	Rikosseuraamusesi- miesten ja vastuuvir- kamiesten lkm Lähityön täydennys- koulutuksen käynei- den lkm Vastuuvirkamies-itse- opiskelumateriaalin suorittaneet, lkm Naiserityisyys rikos- seuraamusalalla kou- lutuksen käyneet, lkm

2.4 Talous

Talouteen liittyvät tavoitteet vuosille 2021–2024 ovat:

Talous - Kohdennamme resurssit strategiaa edistävään toimintaan. - Toimintamme on taloudellista ja tuottavaa.

Keskeiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi ovat:

- Tulostavoite 10: Kohdennamme resurssit strategiaa edistävään toimintaan.

Vuosi	Välitavoitteet	Mittari / Arviointikriteeri
2021	- Kehitetään kanttiinitoiminnan järjestämismallia. - Kehitetään tiedolla johtamista mm. valmistautumalla tietovaraston tietojen analysointi- ja raportointisovelluksen (BI-sovellus) käyttöönottoon.	Arvio etenemisestä
2022	Otetaan käyttöön BI-sovellus.	Otettu käyttöön / ei otettu

- Tulostavoite 11: Toimintamme on taloudellista ja tuottavaa.

Vuosi	Välitavoitteet	Mittari / Arviointikriteeri
2021	• Uudistetaan tuottavuuden ja vaikuttavuuden mittaristo huomioiden Rotin käyttöönotto ja organisatiomuutos. • Handi-palvelussa ostolaskujen automaatio on 50 % tasolla. • Kehitetään hiilijalanjäljen seurantaa hankinnoissa.	Toteutunut / ei
2022	• Uusittu mittaristo otetaan käyttöön 2022 alusta.	Otettu / ei otettu

3. Vuosien 2021–2024 voimavarat

3.1 Henkilötyövuodet

	Toteuma 2019	Arvio 2020	Tavoite 2021	Tavoite 2022	Tavoite 2023	Tavoite 2024
Henkilötyö- vuodet	2 524	2 540	2 545	2 545	2 545	2 625

3.2 Määrärahat

	Toteuma 2019	Toteutuma- arvio 2020	Tulossopimus 2021	Kehys 2022	Kehys 2023	Kehys 2024
Määrärahat (1000 €)	227 196	206 199	229 297	235 929	232 576	247 826

Taulukossa vuosien 2022–2024 määrärahat ovat valtioneuvoston 16.4.2020 Julkisen talouden suunnitelman mukaiset. Eduskunta hyväksyy niitä koskevat talousarvioesitykset vuosittain.

4. Voimassaolo ja seuranta

Rikosseuraamuslaitos laatii puolivuosisikatsauksen tilinpäätösennusteineen elokuussa 2021 ja toimintakertomuksen edellisen vuoden tavoitteiden toteutumisesta helmikuussa 2022. Oikeusministeriö ohjeistaa raportointiaikataulusta erikseen. Puolivuosisikatsaukseen ja toimintakertomukseen liitetään arvio riskienhallinnan tilasta ja näköpiirissä olevista riskeistä ja keinoista niiden torjumiseksi.

5. Allekirjoitukset

Helsingissä 5.10.2020.

Pekka Timonen

Kansliapäällikkö

Oikeusministeriö

Arto Kujala

Pääjohtaja

Rikosseuraamuslaitos

Liite 1 Yhteiset seurantamittarit

Mittari	To- teuma 2018	To- teuma 2019	Arvio 2020	Tavoite 2021	Tavoite 2022	Tavoite 2023	Tavoite 2024
Henkilöstö							
Tekemättömän työn kustannukset							
Työtyytyväisyys VMBaro (Y) –luku	3,36	3,38	3,34	3,40	3,45	3,50	3,58
Johtajuusindeksi VMBaro (JO)	3,12	3,15	3,16	3,25	3,35	3,40	3,41
Työtyytyväisyys työyh- teisön toimintakulttuu- riin VMBaro	3,64	3,62	3,63	3,65	3,70	3,80	3,84
Talous							
Toimintamenot vuo- dessa/ vanki € (netto)	62 880	65 632	63 466	65 188	64 692	63 452	73 682
Toimintamenot vuo- dessa/yhdyskuntaseu- raamusta suoritettava € (netto)	6 410	7 499	6 104	6 038	5 814	5 606	5 527
Siirtyvän määrärahan osuus %	13,0 %	7,0 %	5,8 %	6,0 %	8,0 %	8,0 %	8,0%
Toimitilat							
Toimitilatehokkuus (hum2/htv)	35	27	-	33	33	33	33
Toimitilakustannuk- set/htv	9 661	6 551	-	4 779	4 779	4 779	4 779